

Список використаних джерел

1. В.І. Гольдак. Порівняльний аналіз методів захисту національних ринків від впливу кризових явищ у світовій економіці. // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2010. – № 1 (104). – С. 21-25.
2. Кохан Д.О. Шляхи та методи захисту національного ринку від різних видів недобросовісної конкуренції // *Економіка та підприємництво: Зб. наук. праць молодих вчених та аспірантів*. Вип. 14. – К.: КНЕУ. – 2005. – С. 15-23.
3. Гоєр О.Д. Місце України в світовому співтоваристві // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. – Вип. 29, частина IV. – К. – 2001. – С. 171-179.
4. Ліщук Н.П. Особливості захисту національних ринків від проявів недобросовісної конкуренції // *Економіка та підприємництво: Збірник наукових праць*. – Вип. 13. – К.: КНЕУ. – 2004. – С. 37-44.

Аннотація. *Рассматриваются суть и направления использования традиционных и нетрадиционных методов защиты национальных рынков от проявлений кризиса. Очерчено ряд протекционистских инструментов, которые рационально использовать при защите национальных рынков. Показано, что большинство классических (традиционных) методов негативно сказывается на инвестиционной привлекательности национальных рынков и несут угрозу для экономики государства.*

Ключевые слова: *тарифное регулирование рынка, субсидии, квотирование, демпинг, интервенция.*

Annotation. *In the article essence and directions of using traditional and untraditional methods of protection national markets from the crisis events. Are considered The number of protectionism mechanisms, which are useful in protection of national markets are noticed.*

It is proved, most protectionism methods have negative influence on the investment attractiveness of national markets and carry a danger for the economy of the state.

Keywords: *tariff adjusting of market, subsidy, quota, dumping, intervention, free trade.*

УДК 338.432:061.66

Т.В. Марусей, кандидат економічних наук, асистент ПДАТУ

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ВНУТРІШНЬОМУ ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

Досліджуються актуальні питання формування ефективної інформаційно-консультаційної системи забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на внутрішньому продовольчому ринку. На основі цього вносяться пропозиції щодо удосконалення організації збуту сільськогосподарської продукції шляхом створення інформаційно-консультаційної служби, яка сприятиме стабілізації позиції сільськогосподарських підприємств на внутрішньому продовольчому ринку.

Ключові слова: *аграрний сектор економіки, інформаційно-консультаційна діяльність, сільськогосподарські товаровиробники.*

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок із важливими науковими чи практичними значеннями. Одним з пріоритетних напрямів підвищення агробізнесу, рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках є забезпечення стабільного інноваційного розвитку галузі. Система інформаційно-консультаційного забезпечення, поєднуючи науку, освіту і виробництво, сприяє поширенню знань і є необхідною в умовах ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вітчизняний досвід становлення та організації інформаційно-консультаційного

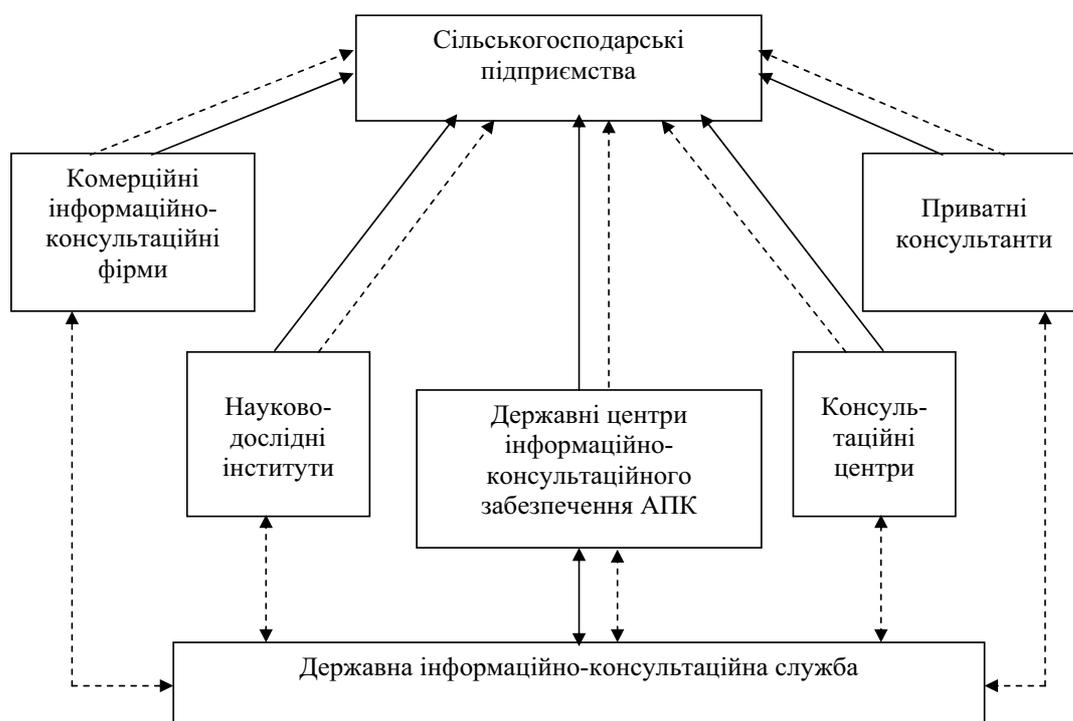
обслуговування вдосконалювався на основі праць вчених-економістів П.Т. Саблука, В.П. Ситника, М.Ф. Кропивка, Ю.С. Коваленка, С.О. Тивончука, Й.С. Завадського, Б.К. Сирти, В.Н. Малеса, Е.С. Бернштейна, О.В. Крисального, М.Й. Маліка, Л.В. Романової, В.В. Юрчишина, О.А. Баранова та інших.

Однак питання формування дієвої ринкової системи інформаційно-консультаційного обслуговування агропромислового виробництва, особливо на регіональному рівні, потребують подальшого наукового обґрунтування і практичного втілення.

Постановка завдання. У сучасних умовах господарювання створення ефективної і надійної системи консультування, що спрямовується на обслуговування сільськогосподарських виробників, є однією з найважливіших передумов ліквідації кризових явищ та розвитку сільськогосподарського виробництва. Стратегічний напрямок даної проблеми в політиці держави і агропромислового комплексу визначив мету дослідження – теоретико-методологічно обґрунтувати значення та рівень розвитку інформаційно-консультаційного і наукового обслуговування сільськогосподарського виробництва та його чільне місце в інфраструктурі АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день надійне та стабільне функціонування інформаційної мережі АПК, ефективне й оперативне розповсюдження ринкової, технічної, технологічної, економічної та юридичної інформації, формування реальних планів і прогнозів розвитку сільськогосподарського виробництва вимагають чіткої розробки системи інформаційно-консультаційного обслуговування, обґрунтування її функцій, розробки механізму функціонування і взаємодії з іншими складовими агропромислового комплексу та органами державного управління. Ринкова та науково-технічна інформація в агропромисловому виробництві об'єктивно перетворюється в інноваційний продукт, що при відповідному його використанні значною мірою визначає ефективність виробництва сільськогосподарської продукції, але потребує контролю її якісних характеристик товаровиробниками.

Перспективною формою, на наш погляд, є створення інформаційно-консультаційної служби (ІКС) для сільських товаровиробників (рис. 1). Як показує міжнародний досвід, саме дана форма здатна взяти на себе виконання багатьох функцій, загублених державними органами управління, і привести до позитивних зрушень в аграрному секторі.

— спеціальні послуги, що надаються на платній основі;

--- загальні послуги, що надаються на безоплатній основі.

Рис. 1. Механізм інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на внутрішньому продовольчому ринку

Джерело: власні дослідження.

Головна функція агентів ІКС полягає в тому, щоб надати сільським товаровиробникам необхідну інформацію про ринок і навчити ухвалювати рішення, які сприяють зростанню продуктивності. Ця функція може бути реалізована за допомогою наступних заходів: виявлення проблем на ранній стадії (наприклад, запобігти хворобі легше, ніж потім її лікувати); своєчасне виявлення змін зовнішніх чинників (наприклад, нові можливості ринку або зміни в економічній політиці держави); допомога товаровиробникам в чіткому формулюванні стратегічної мети і тактичних завдань, які можуть бути суперечливі (наприклад, одночасно: прагнення до високого доходу і малий ризик); допомога у виробленні альтернативних варіантів вирішення проблеми (зокрема визначення витрат і наслідків, очікуваних в результаті реалізації кожного альтернативного рішення); підтримка товаровиробника при реалізації вибраного рішення.

Основні цілі інформаційно-консультуючої служби на державному рівні полягають у координації створення і функціонування ІКС АПК, розробці довгострокової стратегії її розвитку як єдиної системи, наданні послуг консультантів регіональним ІКС і товаровиробникам. Стратегічна мета ІКС – сприяння реформуванню і розвитку аграрного сектору економіки за допомогою створення комплексної системи передачі знань сільським товаровиробникам.

Функції Головного Центру інформаційно-консультаційної служби полягають у наступному: здійснюється науково-методичне керівництво функціонуючими і заново створеними центрами ІКС, готуються необхідні типові і нормативні документи; вивчається і аналізується досвід роботи підприємств, розробляються пропозиції по їх вдосконаленню, розповсюдженню передового досвіду; визначаються потреби регіонів в інформаційних ресурсах по різних галузях знань АПК, приймають активну участь в їх експертизі і підготовці кадрів ІКС; розробляються навчальні програми, навчально-тематичні плани, методичні допомоги, ведеться база даних про кадри ІКС; сприяють науково-дослідним інститутам (НДІ) і проектним організаціям у просуванні їх продукції; проводиться пропаганда новітніх науково-технічних досягнень; розв'язуються найскладніші проблеми сільгоспвиробників щодо відповідей на вузькоспеціалізовані питання, не вирішені на регіональному рівні, шляхом зв'язку з галузевими науково-дослідними установами та іншими організаціями державного рівня; організуються конференції, семінари, тематичні виставки, забезпечується поточна діяльність Ради ІКС АПК, проводиться експертиза баз даних, використання прикладних програмних продуктів та інших інформаційних ресурсів; розповсюджується досвід і матеріали, розроблені в рамках ІКС.

Основні завдання: допомогти суб'єктам ринку зорієнтуватися в ситуації, що склалася, і сприяти організації конкурентноздатного виробництва; допомогти знайти товаровиробникам в рамках прийнятих перспективних планів сучасні технології і методи їх реалізації; сприяти в розробці бізнес-планів, що дозволяють розкрити проблеми виробництва і обґрунтувати методи їх подолання; обґрунтувати доцільність розробки інвестиційних проектів на основі розроблених бізнес-планів і довести можливість повернення кредиту; сприяти в проведенні процедур банкрутства, що дозволяють вивести виробництво з кризи; сприяти в організації районних і регіональних служб, аж до прямої участі в їх створенні.

Нами пропонується проект організації регіональної ІКС як самостійного суб'єкта агропродовольчого ринку, що працює на принципах госпрозрахунку і самофінансування (або при Головному Управлінні агропромислового розвитку) і розрахунок окупності функціонування її підрозділів в 2-х варіантах: на умовах отримання кредитних ресурсів (І варіант) і при підтримці обласного бюджету (ІІ варіант).

На наш погляд, ІКС на регіональному рівні повинна бути незалежна від органів влади і політичних інтересів, користуватися загальним визнанням як офіційна служба і як система неупередженого консультування. При цьому, як показує світовий досвід, така система субсидується державою, яка оплачує від 10 до 30% її витрат через свої відповідні представництва в регіонах. Особливо це актуально для суб'єктів агропродовольчого ринку, де більшість підприємств аграрної сфери не в змозі оплачувати послуги консультантів.

На первинному етапі в організаційній структурі ІКС ми пропонуємо створити три відділи: інформаційний – 5 чол., консультаційний – 7 чол. і адміністративний – 3 чол., що забезпечує ефективну роботу перших двох відділів.

Основними завданнями інформаційного відділу є видання спеціальної літератури (журналів, бюлетенів, а також рекламних проспектів і т.п.), розробка і обслуговування електронно-інформаційної системи ІКС, поповнення внутрішнього бібліотечного фонду, підготовка інформаційних матеріалів для консультантів, розробка іміджу організації, контакти з пресою та ін.

На сучасному етапі необхідно розширити можливості використання Інтернет як найзручнішого, економічнішого і швидшого способу передачі та обміну інформацією.

Консультаційний відділ повинен здійснювати спеціальне консультування суб'єктів агропродовольчого ринку у разі виникнення проблем, важко вирішених власними силами, або при вирішенні нових завдань, як правило, пов'язаних з ризиком. Консультанти можуть вирішувати свої професійні задачі як самостійно, так і з залученням фахівців з інших організацій на комерційній основі. Більш того, ІКС може замовити НДІ проведення для неї певних наукових досліджень або випробувань з урахуванням потреб своїх клієнтів.

Як показали орієнтовні розрахунки, тільки на створення ІКС, здатної ефективно обслуговувати близько 350 підприємств на рік, повинно бути витрачено не менше 108,9 тис. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Орієнтовний розрахунок витрат на організацію регіонального ІКС

Види витрат	Кількість одиниць	Ціна одиниці, тис. грн.	Сума – всього, тис. грн.
Робоче місце консультанта	7	7,0	49,0
Швидкісні принтери	1	0,3	0,3
Копіювальні машини	4	0,4	1,6
Програмне забезпечення ІКС з системою захисту інформації	1	2,0	2,0
Робочі місця службовців ІКС	8	1,5	12,0
Монтаж електронної системи	1	15,0	15,0
Монтаж охоронно-пожежної сигналізації	1	9,0	9,0
Купівля службового транспорту	1	–	20,0
Всього витрат:			108,9

Джерело: власні дослідження.

При цьому передбачається, що необхідне приміщення для ІКС вже є, знаходиться в належному стані і використовуватиметься даною службою на правах оренди. Слід зазначити, що розрахувати вартість послуги консультанта в грошовому виразі часто дуже скрутно. І річ не лише в тому, що розмах на послуги консультантів дуже великий. Завжди важливо пам'ятати про готовність (психологічної, фінансової, кон'юнктурної і т.п.) керівника підприємства надавати грошову винагороду за здійснювані послуги.

Вважаємо також за необхідне визначити ряд основних вимог, що пред'являються до консультантів в сучасних умовах. У табл. 2 наведені проектні розрахунки по двох варіантах умовно-постійних і умовно-змінних витрат на послугу ІКС.

Таблиця 2

Розрахунок витрат на послуги ІКС

Умовно-постійні витрати (С)	Сума витрат з розрахунку на 1 місяць, грн.	
	I варіант	II варіант
Оренда (амортизація) приміщень (150 кв. м)	2000	2000
Амортизація офісного обладнання	8917	8917
Амортизація автотранспорту	3333	3333
Кредитні платежі	6417	–
Комунальні витрати	3000	3000
Інші витрати (включаючи накладні)	5000	5000
Разом:	28667	22250

Продовження табл 2.

Умовно-змінні витрати (V)	Витрати на І господарство		
	година	на 1 годину. грн.	всього – грн.
Виїзд в господарство:			
оплата праці консультанта	8	100	800
бензин	4	48	192
амортизація автомобіля	8	21	168
Робота в офісі:			
оплата праці консультанта	12	100	1200
оплата праці техперсоналу	3	50	150
вартість матеріалів	1	100	100
вартість лабораторних послуг	1	1200	1200
Інші витрати:	1,0	1000	1000
Разом	–	–	4810

Джерело: власні дослідження.

Перспективним і особливим напрямом діяльності інформаційного забезпечення та консультування на агропродовольчому ринку повинно стати, на наш погляд, інформаційне обслуговування на договірній основі сільських товаровиробників та інших зацікавлених суб'єктів ринку за допомогою Інтернет. Даний канал комунікації завдяки своїм властивостям (характерний час комунікативної сесії; своєчасність подання ресурсів; інтерактивність; високий ступінь структуризації інформації) є безмірно привабливим з погляду взаємодії зі споживачами послуг ІКС на відстані. Зареєстрованим користувачам фахівці ІКС на своєму сайті викладатимуть інформацію про новітні досягнення в науці і техніці, технології виробництва різних видів сільськогосподарської сировини, продуктів харчової і переробної промисловості, а також в економіці, організації, управлінні і плануванні виробництва і збуту.

За допомогою Інтернет можна організувати навчальні курси, направлені на постійне підвищення професійного рівня фахівців і керівників підприємств та фірм. При цьому ІКС може стати пов'язуючою ланкою між товаровиробниками, навчальними і науковими установами, а також посередниками, між постачальниками ресурсів і їх споживачами і т.д.

Висновки. Отже, запровадження інформаційно-консультативної служби буде сприяти стабілізації позиції сільськогосподарських підприємств на внутрішньому продовольчому ринку і підвищенню їх конкурентоспроможності. Організація економічних і технологічних зв'язків підприємств з використанням сучасних інформаційних технологій віртуального простору дозволить посилити економічний контроль за додатковими витратами, цінами на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси. Створення єдиного інформаційного, економічного, фінансового і нормативного простору у сфері закупівель сільськогосподарської продукції сприятиме інтеграції підприємств в міжнародні інформаційні системи та забезпечить їх нормальне функціонування в умовах недостатності фінансових коштів.

Список використаних джерел

1. Кальна-Дубінюк Т.П., Давиденко В.Є., Харченко В.В. Дослідження напрямів розвитку агроконсалтингової освіти в Україні // Аграрна наука і освіта. – 2002. – № 1-2.
2. Методичні рекомендації з проведення кваліфікаційного іспиту фахівців, які мають бажання на професійному рівні проводити дорадчу діяльність / А.Т. Цвігун, О.Г. Березюк, М.М. Лубяний, М.В. Недвига, О.О. Плахотнік та ін. – К.: Аграрна освіта, 2006. – 56 с.
3. Організація інформаційно-консультативного забезпечення АПК України / П.Т. Саблук, Б.К. Скірта, В.М. Скупий та ін.; За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 439 с.
4. Продовольственная безопасность Украины: состояние, механизм обеспечения, проблемы / Под общ. редакцией проф. В.Г. Ткаченко и проф. В.И. Богачева. – Луганск: Книжковий світ, 2004. – 176 с.

5. Шмідт Р.М. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України: В документах та матеріалах: вересень-грудень 2004, т. 3. – Київ. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, 2004. – 404 с.

Аннотація. Исследуются актуальные вопросы формирования эффективной информационно-консультационной системы обеспечения деятельности сельскохозяйственных предприятий на внутреннем продовольственном рынке. На основе этого вносятся предложения по совершенствованию организации сбыта сельскохозяйственной продукции путем создания информационно-консультационной службы, которая будет способствовать стабилизации позиции сельскохозяйственных предприятий на внутреннем продовольственном рынке.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, информационно-консультационная деятельность, сельскохозяйственные товаропроизводители, консультационные услуги.

Annotation. The article investigates the current issues of effective information-systems consulting support of agricultural enterprises in the domestic food market. On the basis of the proposals on improvement of marketing of agricultural products by creating information and advisory service, which will stabilize the position of agricultural enterprises in the domestic food market.

Keywords: agrarian sector of economy, informative-consultative activity, agricultural commodity producers, consultative services.

УДК 651. 531

В.Г. Ковальчук, Е.Є. Кульчицький, доценти ПДАТУ

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: КОНЦЕПЦІЯ ТА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ

Досліджуються управлінські аспекти розвитку місцевого самоврядування в Україні, правові, економічні та соціальні засади функціонування територіальних громад як форм прямої демократії, залучення широких верств населення до вирішення питань соціально-економічного розвитку територій, формування сучасної політичної культури

Ключові слова: народовладдя, форми самоорганізації населення, територіальна громада, місцеве самоврядування

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процеси державотворення в незалежній Україні переконують в існуванні протиріччя між тяжінням до традиційно адміністративної форми державного управління та розвитком демократичних засад самоорганізації населення.

Навіть загальний огляд окреслює такі проблеми як необхідність децентралізації державної влади, удосконалення виборчої системи, зміну підходів до формування державного та місцевого бюджетів, запровадження принципів збалансованості розвитку та госпрозрахунку територій, мовне питання та інші.

Методологічною основою самоорганізації населення є логіка процесів історичного розвитку суспільства і державних інституцій, причинно-наслідкові зв'язки між станом продуктивних сил і формами державного управління, ступенем задоволення потреб суспільства і конкретної особистості.

Робоча гіпотеза: інституційне закріплення розвитку місцевого самоврядування сприятиме свідомій участі громадян в процесах державотворення, стане умовою ефективного управління державою в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Ідеї широкого державотворення мас проповідували Б. Хмельницький, І. Мазепа, П. Орлик, Г. Сковорода, Т. Шевченко, М. Драгоманов, М. Костомаров, І. Франко, М. Грушевський, В. Вернадський та багато інших достойних людей. Правничими аспектами